

Natuurdagboek

29 mei 2024

**Eén vlinder
in de hand**

Wat vindt u de leukste of mooiste insecten? Ik gok vlinders. Dat geldt voor mij ook. Dagvlinders vooral.

Van de nachtvlinders spreken de pijlstaarten het meest tot mijn verbeelding, en ook daarin zal ik niet uniek zijn.

De bekendste pijlstaart is de kolibrievlinder. Maar er zijn veel meer soorten, met fraaie kleuren en buitensissige vormen. Ze zijn genoemd naar het puntige uitsteeksel op het achterwerk van hun rupsen en vaak naar de waardplant waarop ze hun eitjes afzetten en die door hun rupsen gegeten wordt: walstropijlstaart, ligusterpijlstaart, teunisbloempijlstaart, lindepijlstaart. De laatste trof ik aan op straat.

Het was na een wolkbreuk. De vlinder lag met haar of zijn vier centimeter lange vleugels verregend op het kletsnatte asfalt van een doodlopende straat waar gelukkig weinig verkeer is. Ik tilde haar of hem op en liep ermee naar huis. Op de site van de Vlinderstichting lees ik dat het mannetje doorgaans een groene indruk maakt, en het vrouwtje vaak een oranjeroze. Tja, deze heeft beide kleuren, maar ik denk wat meer oranje. Zij (hij?) bleef rustig zitten. Thuis stapte ze na enig aandringen over op een vers blad aan onze lindeboom. Uren later zat de vlinder daar nog precies zo. Het had niet meer geregend dus het dier zou toch wel eens opgedroogd zijn. Als nachtvlinder zou ze in de schemer vast het luchtruim kiezen, beducht op late zwaluwen en vroege vleermuizen. Maar toen het schemerde, vergat ik te kijken. De volgende morgen zat er geen vlinder meer.

Lindepijlstaartrupsen kruipen in de nazomer de grond in, waar ze zich verpoppen. De vlinders zijn in mei en juni niet zeldzaam, maar ik zie ze bijna nooit. Ze leven 's nachts en vallen tegen boomstammen, takken of gebladerte niet op. Pas als ze op een buitenlamp afkomen, zijn ze zichtbaar, maar dan vallen hun kleuren vaak niet zo op. Zo goed als deze verregende vlinder op de hand heb ik ze nog nooit gezien.

Koos Dijksterhuis

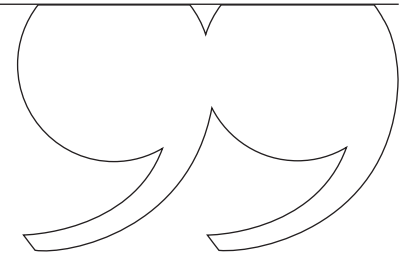
FOTO KOOS DIJKSTERHUIS

Groene plannen *interview*

Groen dicht bij huis is belangrijk, vinden landschapsontwerper Nico Wissing en tv-tuinman Lodewijk Hoekstra. Met NL Greenlabel berekenen ze al twaalf jaar de waarde die het groen toevoegt.

**Ook een stad moet een
boswachter** krijgen

Een ecologische tuin bij het hoofdkantoor van waterschap Rijn en IJssel in Doetinchem, ontworpen door Nico Wissing.

Door planten en bomen verzachten mensen enorm

landschapsontwerper Nico Wissing

tekst **Onno Havermans**
foto's **Herman Engbers**

Vanzelfsprekend is het kantoor van NL Greenlabel duurzaam gebouwd, met veel hout, en natuurinclusief. Het glas aan de achterkant geeft zicht op het zuidelijkste puntje van de Achterhoek, aan drie kanten omgeven door Duitsland. De akkers en velden verderop steken strak af tegen het grasland in de weelderige tuin vol inheemse planten.

NL Greenlabel zit wat afgelegen, in het duizend inwoners tellende Megchelen, een van de twaalf dorpen van de gemeente Oude IJsselstreek. De kortste route voert over een spaarzaam geasfalteerd platte-landsweggetje dwars door een weiland. Twee auto's kunnen elkaar hier maar net passeren. "Vroeger moest je voorzichtig rijden", vertelt Nico Wissing, "want er kwam altijd wel een haas, konijn, fazant of patrijs de weg op schieten. Nu is er niks meer."

Daar kan een mens somber van raken. Wissing heeft ook even gedacht: dit komt nooit meer goed. "Maar er is een steeds sterkere onderstroom die het tij kan keren", zegt de 63-jarige tuin- en landschapsarchitect. Achttien jaar geleden ging bij hem de knop om en besloot hij dat zijn ontwerpen duurzaam en natuurinclusief moesten zijn. Vier jaar later zette hij samen met tv-tuinman Lodewijk Hoekstra NL Greenlabel op.

Ze zijn een onwaarschijnlijk koppel, de serieuze ontwerper van landschapstuinen en de uitbundige tv-tuinman, die zijn bazen in Hilversum tien jaar geleden liet schrikken door zich in een interview uit te spreken tegen 'de rotzooi uit tuincentra' die wel zijn programma financierden. Maar ze vullen elkaar ook goed aan, en ze delen de overtuiging dat groen een grote waarde toevoegt aan de leefomgeving.

Dan gaat het dus niet over natuur ver weg, die bescherming nodig heeft om overeind te blijven onder de deposities van stikstof en resten bestrijdingsmiddelen, tegen droogtes die het grondwaterpeil steeds dieper laten zakken of tegen extreme regen- en hagelbuien die bodem wegspoelen.

De natuur waar NL GreenLabel zich sterk voor maakt, kleurt stad en dorp, verbetert daar de soortenrijkdom, houdt vocht vast en brengt verkoeling. Stadsnatuur krijgt een steeds belangrijker rol. Door verschraving van het platteland zoeken steeds meer soorten zoals bijen, vlinders en vogels hun toevlucht in de bebouwde omgeving.

En al dat groen in parken, overlopen, groene buffers en particuliere tuinen, daar komen tuinmannen en landschapsarchitecten aan te pas. Hoekstra en Wissing proberen hen en hun opdrachtgevers te bewegen om inheemse en biologisch geteelde planten te gebruiken, en duurzame materialen.

Bij NL Greenlabel begonnen ze met het materiaalpaspoort waarin ze herkomst, transport, afbreekbaarheid, gevolgen voor de biodiversiteit en ook sociale impact – bijvoorbeeld kinderarbeid – vastleggen. Inmiddels maken ze met behulp van geodata labels op maat voor de leefomgeving, van groot tot klein: gebied, terrein, tuin. De labels geven 'in één oogopslag' een duurzaamheidsscore weer waarmee overheden, be-

drijven of particulieren aan de slag kunnen voor een natuurinclusieve en gezonde omgeving. De groennorm waar het ministerie van binnenlandse zaken momenteel aan werkt, bestaat dus allang, zegt Hoekstra. "Groen was altijd gratis, jarenlang werden wij alleen voor decoratie ingevlogen", zegt Wissing. "Maar we kunnen niet zonder. Daar komen we nu steeds meer achter. Groen heeft waarde, dat wordt duidelijker."

Uitheemse soorten

Voor Wissing kwam het keerpunt toen hij in 2006 een ecologische tuin mocht ontwerpen bij het hoofdkantoor van waterschap Rijn en IJssel in Doetinchem. Hij stelde zichzelf kritische vragen: laat de verharding water door, kan de verlichting uit zodat die het nachtleven niet verstoort, is de bodem in staat afvallend blad te verwerken? "Daarna kwam ik Lodewijk tegen en samen hebben we alle materialen onder de loep genomen. Wat wordt er allemaal gebruikt in zo'n tuin? Turf uit de Baltische staten, tropisch hardhout, uitheemse bomen, toxische materialen, kunstgras en met gif gekweekte planten waar bijen dood aan gaan. Allemaal alleen maar ter decoratie gemaakt. Hoe kunnen we de wereld beter maken met onze kennis en expertise?, dachten wij, en zo is onze beweging begonnen. Met een paspoort. Eerst voor materialen, toen voor planten en ten slotte voor het ontwerp."

Dankzij data-analyses kan NL Greenlabel inmiddels inzoomen tot een gebiedje van 25 bij 25 centimeter. "Zo kunnen we kijken hoe het er nu voor staat en wat je ervan zou kunnen maken. Die tool hebben we de afgelopen jaren gebouwd, met een wetenschappelijke raad erbij van hoogleraren en onderzoekers, die op alle onderdelen meekijkt."

Hoekstra: "We zijn hiermee begonnen omdat we zien dat de biodiversiteit achterlijk achteruit holt. We zijn het slechtste land in Europa. Nog maar 20 procent van de

vlinders is over, de vogelstanden dalen en het landschap wordt verwoest. Dit meetbaar maken kan helpen de ecosysteemdiensten te ondersteunen, vandaar onze labels.

"De eerste partij die ermee is gaan werken is Heijmans, bij een project van 350 woningen in Voorhout. Nu hebben veel grote bouwbedrijven ons meetinstrument opgenomen in hun strategie. Want wij kunnen helpen om in te schatten wat hun impact is als het gaat om groen en biodiversiteit."

Ons uitgangspunt is de overtuiging dat een leefbare wereld alleen haalbaar is als we daar keihard aan gaan werken, vult Wissing aan. "Dat zaadje is bij ons geplant. We hoeven geen kaskraker te zijn, we willen het besef dat groen waarde heeft, overbrengen op andere mensen. We zijn ervan overtuigd dat we hierin het verschil kunnen maken."

Hij pakt het Duitse jaarboek voor tuinen en landschapsarchitectuur, waarvoor hij het voorwoord mocht schrijven. "Daar ben ik best trots op. *Wie im Paradies*, zoals in het paradijs, heb ik geschreven. Iets mag prachtig zijn, maar het moet een toegevoegde

'We willen het besef dat groen waarde heeft, overbrengen op andere mensen'

'Bomen in de buurt, dat zou de waarde van onroerend goed moeten bepalen'

waarde hebben van natuurinclusiviteit. En dat het klimaatbestendig is en houdbaar voor de toekomst. De boodschap zit in het kleine, zoals een lieveheersbeestje of een vlinder die rondvliegt, een vogel die je hoort kwetteren. Dat is ons leven. Als we dat alles kwijtraken, raken we zelfs de liefde kwijt."

Om die visie uit te dragen leidt NL Greenlabel zelf mensen op, de ambassadeurs van de levende stad. "Hoveniers, landschaps- en tuinarchitecten, mensen die met de handen in de aarde zitten", zegt Wissing. "Maar ook mensen bij gemeenten en beslis-sers bij woningbouwcorporaties en ontwikkelaars. We hebben nu 220 partners, die allemaal in onze beweging passen." Hoekstra: "Het is de dood of de gladiolen, hebben we tegen elkaar gezegd. We willen de wereld groener en duurzamer achterlaten voor onze kinderen. Met de 900.000 nieuwe woningen die Nederland nodig heeft, kun je ook de vlinderstand weer omhoog krijgen, als je ze met de juiste kwaliteit bouwt."

Daarvoor moet je een goede kosten-batenanalyse maken, zegt Hoekstra. "We zijn nu bezig met de grootbanken om te kijken of je groenfinanciering kunt koppelen aan de beoordeling van een gebouw of een gebied op basis van onze labels. Als je een mechanisme kunt optuigen dat wordt meege-nomen in taxaties, kun je voor alle projecten van een bank de vergroening meetbaar maken en zorgen dat het aantrekkelijk wordt voor beleggers en ontwikkelaars."

Juist in de Achterhoek, waar NL Green Label zit, lijkt de waarde van de natuur nog niet op waarde geschat. In het landelijk gebied was de omgekeerde vlag de laatste jaren alom aanwezig. "Die vlag hangt op z'n kop omdat de verdienmodellen op scherp staan", zegt Wissing. "De boeren hebben opgelegde verplichtingen en de hele structuur van ons land is naar die kant afge-gleden. Stel dat morgen opeens evenveel verdiend zou kunnen worden met natuurin-clusieve landbouw, dan verandert dat meteen."

Gezond en gelukkig

Of dat haalbaar is? "We moeten groots durven dromen", zegt Hoekstra. "Als we alles meetbaar maken en dat mechanisme echt kunnen doorvoeren, dan wordt de groen-voorzener straks de boswachter van de stad. Die wordt gegroet als-ie de stad binnenkomt, want hij heeft de kennis om mensen gezond en gelukkig te maken."

"In de onroerendzaakbelasting zou je de natuur, de waarde van een boom, mee moeten wegen", vult Wissing aan. "Ontwerp een nieuwe woonwijk als een landschap. Een goede bodem, bomen in de buurt, dat zou de waarde van onroerend goed moeten bepalen. Zodat mensen er langer en gelukkiger wonen. Weinig groen en meer beton levert meer stress op, en meer vandalisme. Door planten en bomen verzachten mensen enorm, kinderen hebben minder obesitas en zijn creatiever omdat ze kleuren zien en vogels horen fluiten. En dan heb ik het nog niet eens over de sociale verbondenheid van gezamenlijke tuinen en voedselbossen: plekken waar mensen samen dingen doen."

Vanuit de overheid komt het niet, besefte Hoekstra. "We hebben een goed gesprek gehad met demissionair ministers Van der Wal (natuur) en De Jonge (volkshuisvesting), die zien het nut van groen bouwen. Maar hoe moet Nederland eruitzien? Dan komt het neer op de banken en de bouwers, en op mensen die wat willen doen. Als we die golf groot genoeg kunnen maken, denk ik echt dat we iets kunnen doorbreken."

